

El reportatge de recerca Bonifaci Marín com a mitjà didàctic. Avenç pràctic de les experiències, exemples i propostes

Josep Tarrés i Turon

Universitat de Girona

De la infotasca al infotext

El principal element de qualsevol projecte són les tasques enteses com l'activitat, amb començament i final, que aconsegueix l'objectiu amb uns recursos concrets. Quan aquest objectiu és la informació, la tasca utilitza recursos informatius i s'anomena infotasca (una unitat d'informació que ha transcorregut en un determinat temps). En funció del mitjà que suporta aquesta informació, la infotasca pot ser un infotext (mitjà escrit), infotasca audiovisual, infotasca multimèdia... En definitiva, el infotext es un bloc de text com a expressió escrita d'una tasca del procés de recerca. En el present article ens referirem sempre a infotextos encara que els conceptes son aplicables a qualsevol infotasca.

Els infotextos es corresponen amb les tasques de la programació de projectes; així, els capítols son agrupació de infotextos i les tasques resum un conjunt de tasques resums. En el desenvolupament literari les especificacions tècniques de la informació en forma de text (infotext) passen per les indicacions dels continguts (coherents, entenedors i escrits correctament), el format de la manifestació escrita (amb capítols, sense entrades, amb diàlegs...).

Agregació i disgregació de infotextos

El grau d'agregació o disgregació d'un text amb més o menys infotextos depèn del objectiu que es persegueixi, de la complexitat... De fet, la experiència amb el tractament de la informació marca la quantitat de infotextos que es necessiten.

Així, per exemple, el següent text: "La conversa tracta diferents temes, faig sortir el nom de Marín que abans d'ahir em va dir la Teresa. La Salvadora explica:

- Ah sí, el Senyor Marín que feia de metge.
- Estava amagat?- pregunto.
- Anava de poble en poble perquè el perseguïen. A Osor es deia que buscaven en Marín perquè feia de metge. Deien que no tenia títol. No crec que el busquessin per altra cosa. Però el que més es va explicar és l'operació a la Maria de can Mic.
- Me n'ha parlat la Teresa- li comento.
- La van operar d'un goll. Ho van fer sobre la taula i es van quedar sense llum! -exclama la Salvadora."

D'entrada tot el text es podria considerar con un únic infotext que aporta informació sobre en Marín. Ara bé, també es podria disgregar de la següent manera:

- *Infotext d'introducció: "La conversa tracta diferents temes, faig sortir el nom de Marín que abans d'ahir em va dir la Teresa. La Salvadora explica:"*
- *Infotext sobre les ocupacions d'en Marín:*
 - *Ah sí, el Senyor Marín que feia de metge.*
 - *Estava amagat?- pregunto.*
 - *Anava de poble en poble perquè el perseguïen. A Osor es deia que buscaven en Marín perquè feia de metge. Deien que no tenia títol. No crec que el busquessin per altra cosa.*
- *Infotext sobre la operació quirúrgica: Però el que més es va explicar és l'operació a la Maria de can Mic.*
 - *Me n'ha parlat la Teresa- li comento.*
 - *La van operar d'un goll. Ho van fer sobre la taula i es van quedar sense llum! –exclama la Salvadora."*

Tipus de infotextos

En el procés de recerca es realitzen moltes accions que tenen com a objectiu aportar informació sobre el objectiu que s'està estudiant. Així, l'expressió escrita o els infotextos que tenen com objectiu el resultat d'informació son els infotextos d'aportació. Es classifiquen en aquests dos tipus:

- *Infotext d'aportació creixent.* Quan el resultat del infotext es una nova informació o un increment de la existent (color verd)
- *Infotext d'aportació decreixent.* Quan el resultat del infotext es informació que es contradiu amb la existent (color vermell).

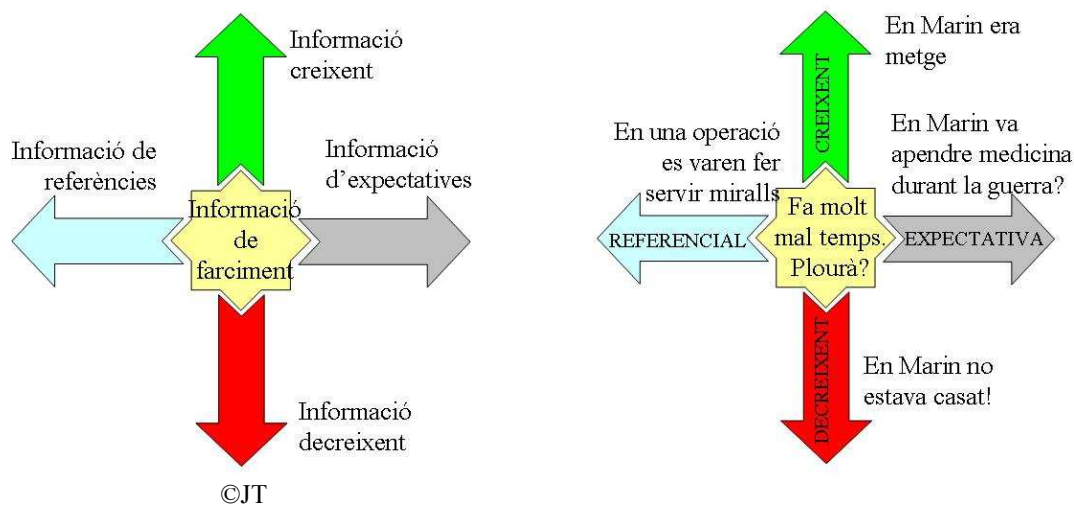
Però, també hi ha textos complementaris que encara que no aportin informació ajuden en diferents sentits a la forma escrita del treball de recerca: poden millorar la comprensió, reforçar la informació o simplement entretenir. Aquestos textos complementaris son els següents:

- *Infotext de referència.* Quan es fa referència a infotextos anteriors. Així pot haver-hi textos de reflexió com, per exemple, quan es pensa sobre el resultats que es van presentant (color blau).
- *Infotext de farciment.* Quan s'explica aspectes relacionats amb la recerca però intrascendents en l'aportació d'informació, llavors hi ha farciment (color groc).
- *Infotext d'expectativa.* Quan el infotext mira al futur, crea unes informacions que s'han de complir. Així, pot haver-hi expectatives o esperances de futur (color gris).

Si s'agrupen les dues classificacions i es presenta en forma tabular, les infotasques i els exemples son les següents:

INFOTEXTS	Del present al PASSAT	Del present al FUTUR	INFOTEXTS	Del present al PASSAT	Del present al FUTUR
amb APORTACIÓ	Infotext d'aportació decreixent	Infotext d'aportació creixent	amb APORTACIÓ	En Marín no es comunista	En Marín es metge
de COMPLEMENT	Infotext de referència	Infotext de expectativa	de COMPLEMENT	Fa uns mesos vaig concloure que en Marín era comunista	Es realment comunista en Marín?
	de FARCIMENT			de FARCIMENT Descripció de les Guillerries	

En resum, la informació està en relació al resultat i té a veure amb el temps que es refereix. D'una forma gràfica, aquesta es pot presentar de la següent forma i amb exemples:

Aquesta forma gràfica permet l'ús gràfic dels colors en els infotextos. A continuació es mostra un exemple del text Bonifaci Marín i es ressalten els fons del text d'acord amb els colors indicats en els gràfics anteriors. En aquest text l'autor investiga les activitats mèdiques d'en Marín per les Guillerries en la dècada dels anys cinquanta:

–L'altre dia pensava que seria bo que et trobés perquè estic interessat per saber si vares conèixer una persona que possiblement va rondar per Rupit.
–De qui es tracta?

–Bé, devia estar per Rupit durant els anys cinquanta. En Marín.

–En Marín! Sí, era com un “curandero”. Clar que el conec. Va estar per Rupit; una vegada quan era petit, vaig caure de cap i sort d'ell que em va curar. Vaig anar al seu enterrament. Tinc la seva partida de defunció. Recordo la seva mare, era extremenya. Recordo una vegada que va exclamar...

La conversa és ràpida. No entenc si em diu que el van enterrar a Rupit, no copso l'exclamació de la mare (massa informació en poc temps). Tot això em sobta molt.

–Això no em lliga. Era una persona que anava per Osor i per Susqueda, però era de Llimiana, al Pallars.

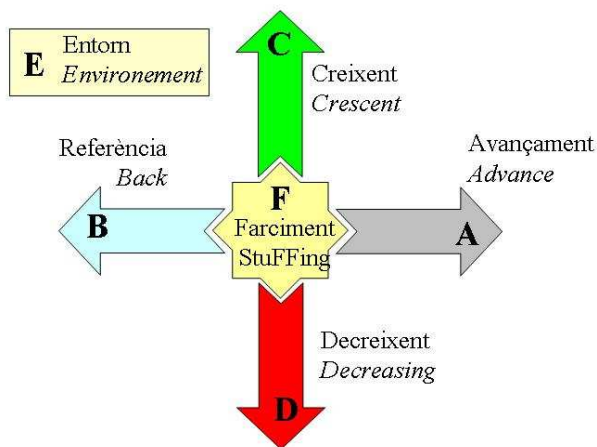
–Segur que es deia Marín?
–Sí, sí.
Obro el cotxe, agafo l'agenda, trec la fotografia d'en Marín i l'hi ensenyo:

–Era aquest, en Marín?
–No, no! No portava barba- em va contestar amb seguretat

–Això no em lliga. Seria molta casualitat que hi hagués dos Maríns.

–No sé què dir-te...
–Bueno, haig de marxar.

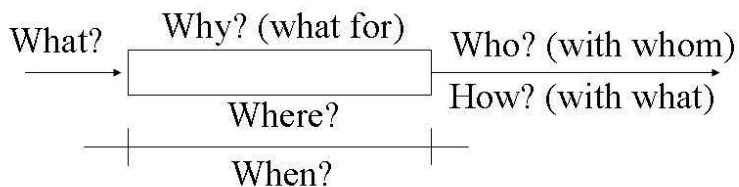
Finalment, cal tenir en compte que l'anàlisi anterior es de caire estàtic i els infotextos son interns. Però si es pren una perspectiva temporal poden haver-hi a canvis a l'entorn que poden afectar als infotextos. Llavors hi ha elements externs que poden afectar als infotextos. En aquest cas, cal afegir els infotextos de l'entorn. La representació gràfica en forma del ABCDEF de la informació en el temps és la següent:

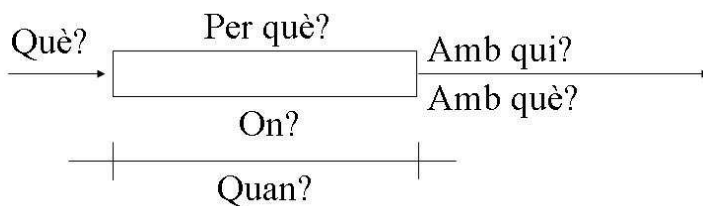
La informació en un infotext

informació

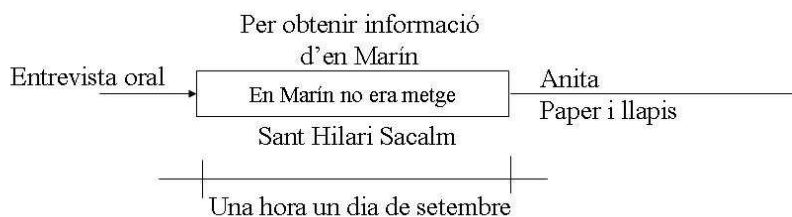
En els apartats anteriors, s'han mostrat diferents classificacions de les infotasques que estan referides a la informació que contenen. També, a la introducció, s'ha indicat la semblança que hi ha entre l'explicació del procés de la recerca i el reportatge periodístic. Per tant, la informació completa sobre una infotext pot estar en la tradicional 5 W (who, what, where, where i why) i una H (How) que corresponen a la següent representació:

I la corresponent traducció:

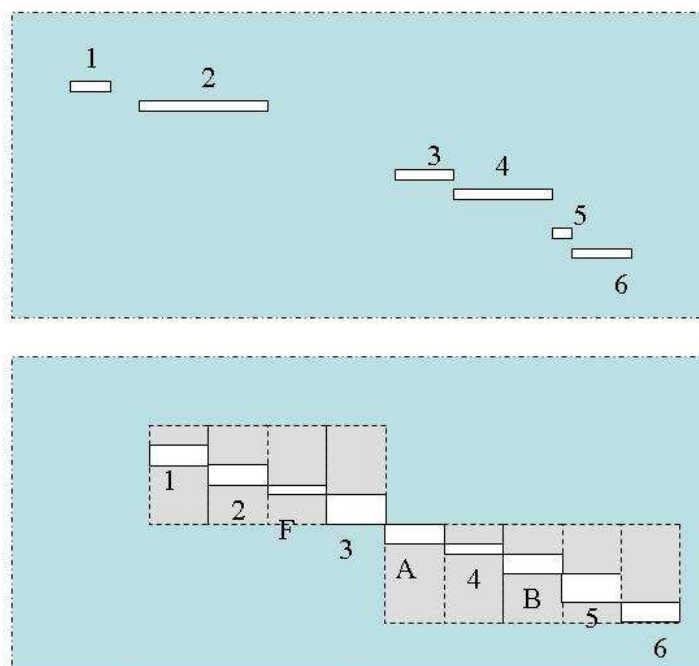
I en forma d'exemple aquesta es la forma textual simple: "Per aconseguir informació d'en Marín es fa una entrevista a l'Anita a Sant Hilari Sacalm durant una hora del mes de setembre. S'obtenen més dades d'en Marín: no era metge". D'una forma gràfica:

El infotext esmenta la informació sobre l'activitat: descriu tan el que es fa com el que es pretén, el seu resultat i el conjunt espai temps (a on i quan es fa). El temps de la durada de l'activitat queda ben determinada tan en la data inicial, la final i la durada. Els recursos, és a dir, la font d'informació, són els recursos humans o altres recursos ja siguin d'informació pròpiament dita (documentals, Internet...) o d'ajut a la informació (ordinador...). Els infotextos permeten una estructuració del procés de recerca mitjançant el reportatge de recerca. Pel seu encaix, el infotext pot utilitzar totes les eines de la programació de projectes. Així, es pot crear un diagrama de Gantt del reportatge de la recerca amb els infotextos.

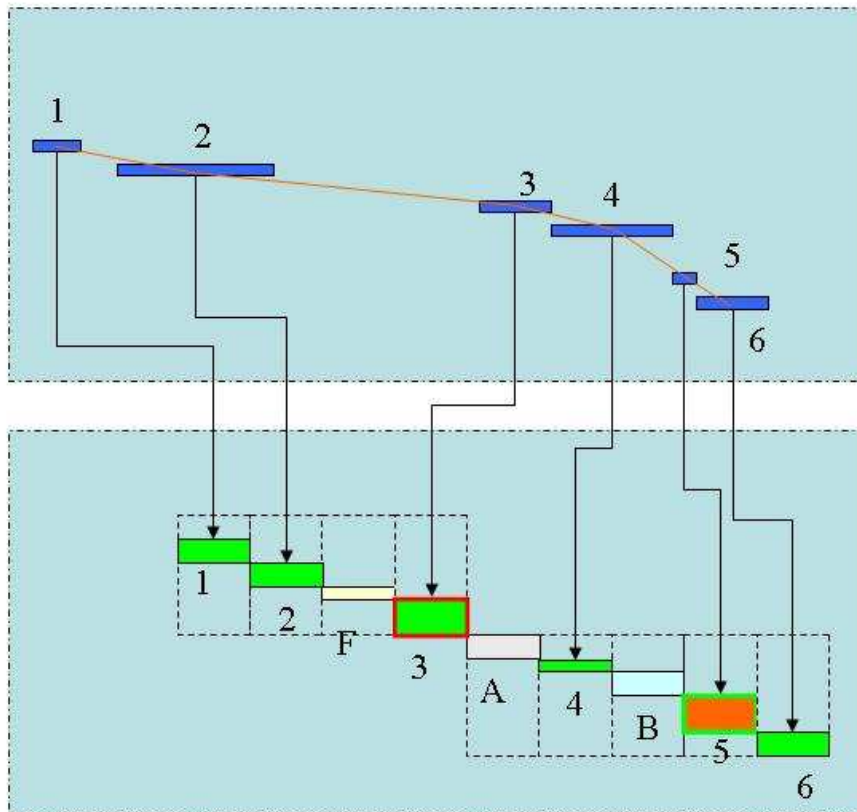
L'anatomia de la recerca

Anteriorment s'ha presentat el treball de recerca com el conjunt del procés de la recerca i els seus documents (el reportatge i els resultats). A continuació es presenten els diagrames de Gantt del reportatge en la vessant de procés de recerca i de reportatge de recerca:

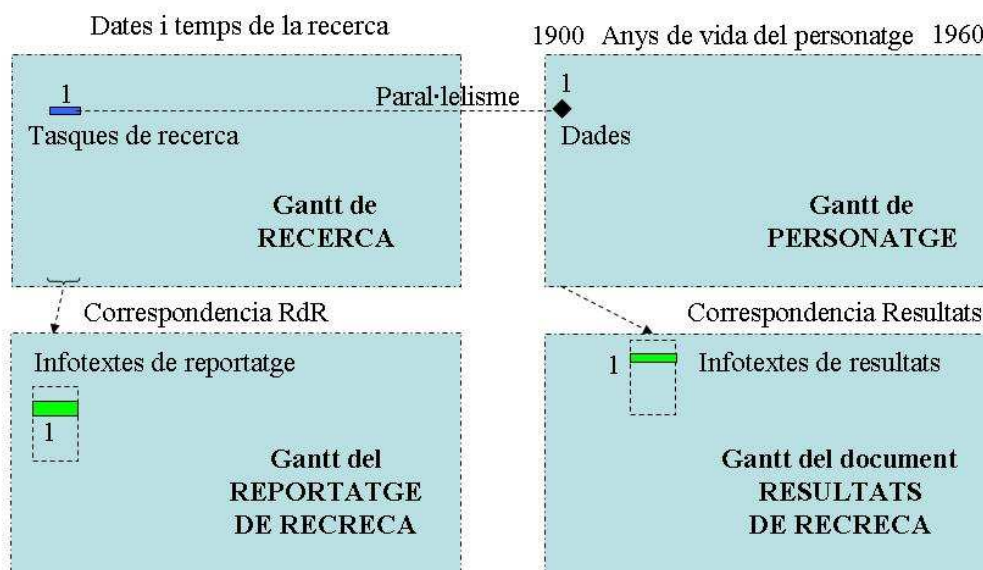
El diagrama superior és el Gantt de recerca: mostra les tasques de la recerca, les accions que es fan per aconseguir informació sobre l'objectiu de la recerca. A l'eix d'abscisses (l'espai temporal) la llargada de la barra horitzontal indica la durada de la tasca de la recerca. Quan hi ha un sol investigador, el desplegament de la recerca és ben simple: les tasques formen una forma similar al d'una escala.

El diagrama inferior és el Gantt del reportatge de recerca: mostra els infotextos corresponents a cada tasca de recerca com si es tractés de blocs de text dins de les pàgines. La quantitat de text de cada infotext ve determinat per l'alçada del rectangle. S'incorporen els infotextos de complement i, per simplificar, no tenen correspondència amb les tasques de recerca. A continuació es mostra la relació entre tasques de recerca i infotextos:

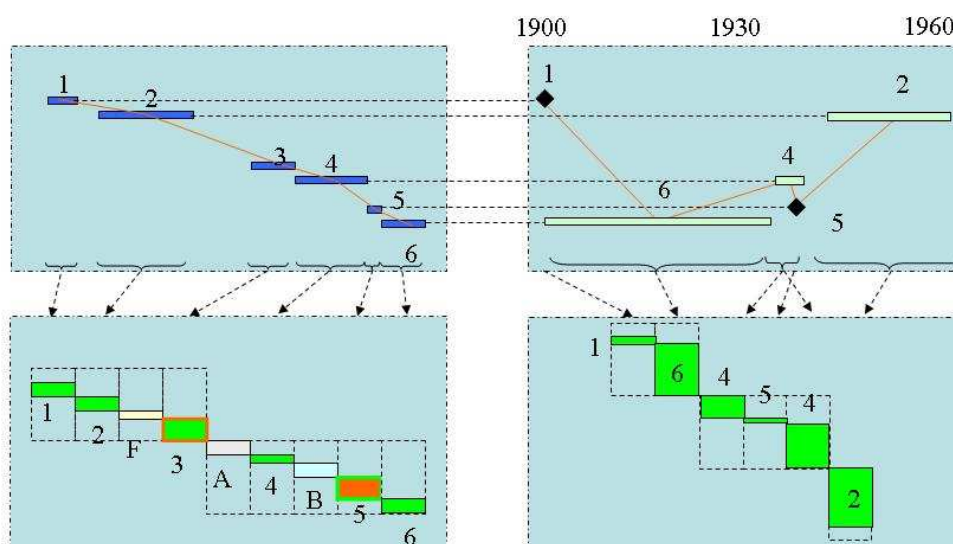

La *Britannica enciclopaedia* defineix com anatomia literària¹ la divisió de un tòpic en parts per al seu anàlisi. Per tant, l'anatomia del treball de recerca, en la seva vessant de programació, ha d'incorporar tan els diagrames anteriors com els que corresponen al resultat de la recerca. En el cas de *Bonifaci Marín* el diagrama dels moments i etapes de la seva vida i el diagrama del document amb la biografia d'en Marín. La coincidència dels noms de les tasques entre el procés de recerca i el Gantt del personatge permet un paral·lelisme que facilita la lectura i s'associa ràpidament a on s'ubica cada un dels moments. Alhora la correspondència entre el processos i els infotextos es simple i sense encreuaments. Tot plegat, es mostra gràficament de la següent forma:

¹Definition of anatomy in literature. the separating or dividing of a topic into parts for detailed examination or analysis. [Britannica enciclopaedia, <http://www.britannica.com> , consulta 25 Nov 09]

©JT

Les dependències en el reportatge de recerca

Els infotextos² s'han classificat com d'aportació (creixent o decreixent) i de complement (referència, expectativa o farciment) i poden estar interrelacionats amb altres infotextos. Quan un infotext ha de començar després d'un altre, se'n diu que és un infotext successor i, dit d'una altra manera, té un infotext predecessor. En el reportatge de recerca, quan un infotext necessita una informació d'un altre és un infotext predecessor: donen informació necessària pel desenvolupament de la tasca en qüestió. En el reportatge *Bonifaci Marín*, els infotextos predecessors són bàsicament informacions orals. Així els infotextos, i la codificació del seu color, són:

- El infotext creixent pot tenir un potencial successor en el futur amb un infotext que fa servir aquesta informació (color verd)

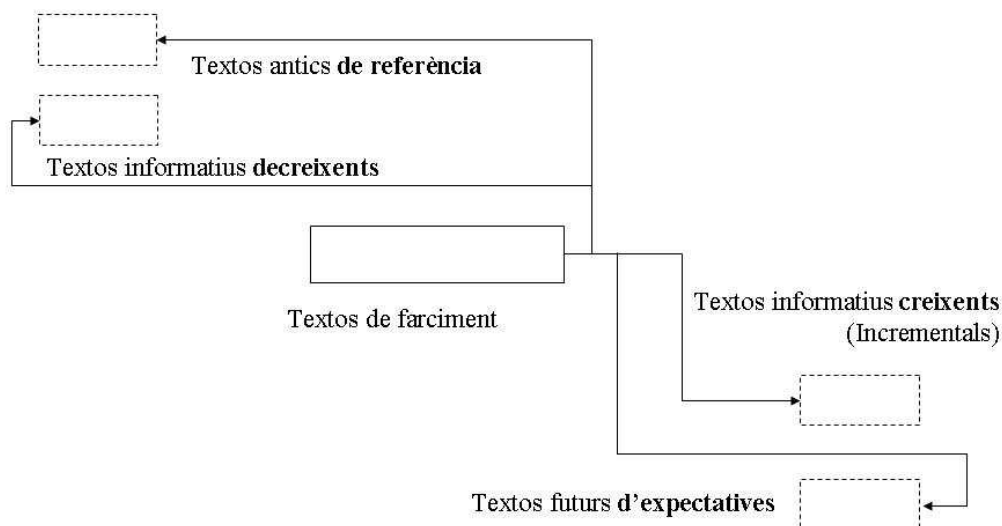
²Veure la comunicació "El reportatge de recerca com a mitjà didàctic del treball de recerca. Una proposta innovadora amb elements de project management"

- El infotext decreixent té un successor en el passat que serveix per a corregir la informació errònia. (color vermell)
- El infotext de referència té un successor en el passat només a títol informatiu (color blau)
- El infotext d'expectativa té un potencial successor futur a nivell informatiu (color gris)

D'una forma tabular:

	Infotext predecessor	Infotext successor
De Fi a Principi	Relació de informació decreixent	Relació de informació creixent
De Fi a Fi	Relació de referència	Relació d'expectativa

I d'una forma gràfica:

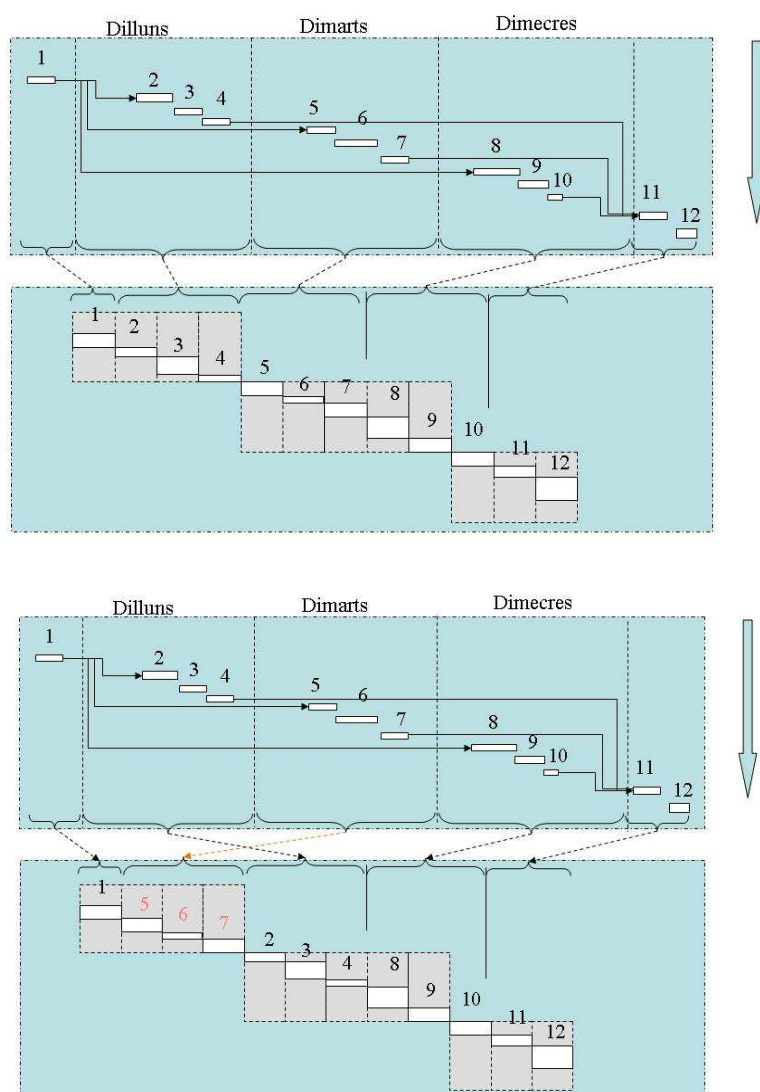
©JT

En molts casos, l'investigador és el que escriu el reportatge de recerca, és a dir es transforma en narrador. Té com a objectiu explicar el procés de la recerca i tendeix a explicar-la d'una forma cronològica: una tasca de recerca darrera l'altra de la mateixa forma que varen esdevenir i que es correspon amb el diari de recerca. Ara bé, el reportatge de recerca va adreçat al lector i, per tant, cal tenir cura que tingui interès.

En el desenvolupament real del procés de recerca, les accions de recerca poden ser molt erràtiques i fragmentades i això comporta dificultat de comprensió pel lector. La simplificació en forma d'agrupació de diferents tasques recerca i una trama ben interrelacionada poden afavorir el reportatge de recerca. A continuació es mostra un exemple de recerca mitjançant entrevistes orals que aconsegueixen el mateixos resultats però la forma de posar-les escrites en el reportatge de recerca pot ser ben diferent.

Exemple d'un reportatge de recerca sense dependències entre blocs informatius

L'investigador s'assabenta de l'existència d'en Marín: un emboscat a les Guillerries durant la postguerra. Pel seu coneixement del territori planeja tres entrevistes a tres persones que, per edat, segurament el van conèixer: en Josep Maria, en Mariano i en Josep; son de tres llocs diferents i allunyats: Sant Martí Sacalm, Osor i Rupit. La primera entrevista es realitza un dilluns de novembre i l'investigador rep la informació d'en Josep Maria que es refereix al el seu pare que li parlava d'en Marín, un emboscat de fora de Catalunya. Un dia després, fa una altre entrevista a en Mariano que l'informa que en Marín practica la medicina de forma il·legal (va fer una operació quirúrgica a la Maria de can Mic). Finalment, el dimecres en Josep li diu que en Marín era un republicà que havia participat en la guerra civil. En aquest cas, es tracta de tres informacions diferents i independents entre sí i, per tant, el reportatge de recerca pot desenvolupar-se en qualsevol combinació del seguit d'entrevistes: es indistint si el text comença per en Mariano, continua per en Josep Maria i acaba per en Josep o si ho escriu al inrevés. El resultat és el mateix: en Marín no era català, havia estat a la guerra civil en el bàndol republicà i practicava la medicina il·legalment.

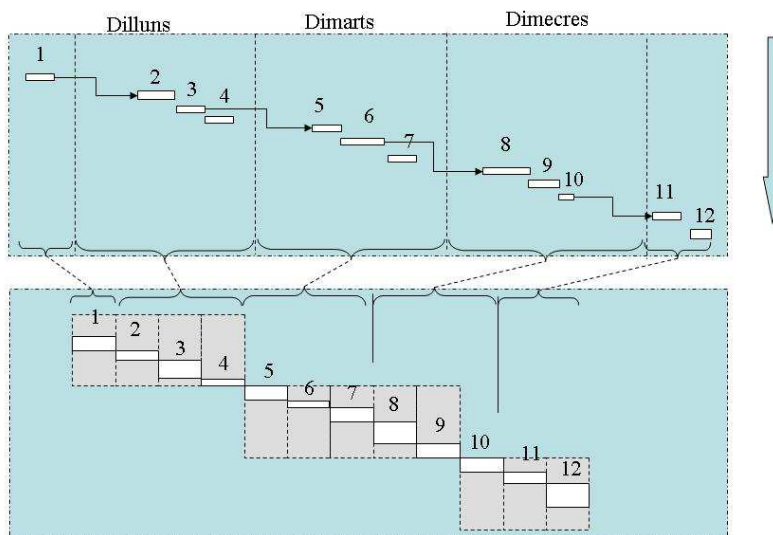

Exemple d'un reportatge de recerca amb dependències entre blocs informatius.

Ara bé, la mateixa conclusió pot arribar d'altra forma:

L'investigador creu que en Josep Maria de Sant Martí Sacalm pot saber alguna cosa d'en Marín. Un dilluns, s'entrevista amb ell i efectivament l'informa que el seu pare parlava d'un emboscat

originari de fora de Catalunya que corria per Sant Martí i per Osor. L'investigador té una dada més: en Marín rondava pel poble d'Osor i creu que en Mariano el pot ajudar. L'endemà, li fa una entrevista i l'informa que practicava la medicina i curava a la gent que li demanava; a més recorda que s'estava sovint per Rupit. El dimecres de la mateixa setmana, l'investigador va al Collsacabra a entrevistar-se amb en Josep; li explica que en Marín va participar com a militar en el bàndol republicà durant la guerra civil. En aquest cas, hi ha tres informacions que, en el procés de la recerca, s'han obtingut d'una forma encadenada. Per tant, el reportatge de recerca ha de seguir escrupolosament l'ordre cronològic que es varen desenvolupar les entrevistes.

©JT

Conclusió

Les possibilitats d'aplicació dels conceptes de programació de projectes és molt amplia. El debat, la recerca i la col·laboració han de permetre acotar les possibilitats didàctiques pel treball de recerca i les del món comercial³.

³Per avançar en aquesta línia de recerca, es preveu presentar la comunicació "Literary programming. From writing a research report to understanding scripts from Stieg Larsson, Paul Auster..." al Congrés INTED2010 (International Technology, Education and Development Conference) que es farà a València del 8 al 10 de març de 2010.